

Inhoudsopgave

Lijst van figuren, tabellen en tekstvakken		17
I	De wording van het wereldbestel	19
	<i>Martijn Lak, Joris Voorhoeve en Geor Hintzen</i>	
1.1	Ontwikkeling van de internationale betrekkingen	20
1.1.1	Vier hoofdvormen van politieke organisatie	21
1.1.2	Waar gaan internationale betrekkingen over?	22
1.1.3	Voorlopers van het huidige statenstelsel	23
1.1.4	De staat als rechtsfiguur en de scheiding van machten	25
1.1.5	Soevereiniteit en volkenrecht	26
1.1.6	De Vrede van Westfalen en het machtsevenwicht	27
1.2	Van Westfalen naar Wenen	28
1.2.1	De Republiek	28
1.2.2	De revoluties van de achttiende eeuw	29
1.2.3	Economisch denken in de internationale betrekkingen	34
1.2.4	De opkomst van de natie en het nationalisme	35
1.2.5	De vermaatschappelijking in de negentiende eeuw	36
1.3	Europa na het Weens Congres	37
1.3.1	Van Wenen naar Berlijn	37
1.3.2	Het koloniale imperialisme	40
1.3.3	De aanloop naar de Eerste Wereldoorlog	45
1.4	Twee wereldoorlogen	49
1.4.1	De Eerste Wereldoorlog	49
1.4.2	Het interbellum	55
1.4.3	Communisme, fascisme en parlementaire democratie	62
1.4.4	De Grote Depressie en de doorbraak van Hitler	64
1.4.5	Naar de Tweede Wereldoorlog	70
1.4.6	De Tweede Wereldoorlog	74
1.5	De naoorlogse wereldorde en de 'New World'	80

1.5.1	De wereldorde na 1945 en de Koude Oorlog	80
1.5.2	Dekolonisatie en de oorlog in Vietnam	88
1.5.3	Het einde van de Koude Oorlog	92
1.5.4	Een nieuwe wereldorde	95
1.5.5	Het multipolaire bestel	99
2	Economische ontwikkeling van de internationale betrekkingen	115
	<i>Reitse Keizer</i>	
2.1	Hoofdpijnen in de recente economische ontwikkeling	117
2.1.1	Mondialisering	117
2.1.2	Ontwikkeling economisch denken	119
2.1.3	Financialisering	120
2.1.4	Concentratie in wereldsteden	122
2.2	Mondialisering van productie	123
2.3	Internationale handel	127
2.3.1	Aard en omvang internationale handel	127
2.3.2	Internationale handelsroutes	130
2.3.3	Vrijhandelszones en internationale handelsorganisaties	131
2.4	Rijkdom, welvaart en ontwikkeling	136
2.4.1	Ongelijke verdeling van welvaart	136
2.4.2	Vergelijking van welvaart en ontwikkeling	138
2.5	Economische ontwikkeling	142
2.5.1	Innovatie	142
2.5.2	De tiggertuin van economische ontwikkeling	144
2.5.3	De Europese Unie	146
2.6	Financiering van welvaart en ontwikkeling	149
2.6.1	Schuld aan het buitenland	150
2.6.2	Staatschuld	152
2.6.3	Private schuld	153
2.6.4	Rente en afflossing	155
2.6.5	Vermindering van de schuldenlast	155
2.7	Aard en omvang internationaal financieel verkeer	157
2.7.1	Vormen van internationaal financieel verkeer	157
2.7.2	Sleutelvaluta	161
2.8	Internationaal maar illegaal	162
2.8.1	Internationale criminaliteit	163
2.8.2	Aanpak internationale criminaliteit	165

2.8.3	Pecunia non olet: illegale financiële stromen en fraude	166
2.8.4	Mondialisering van illegaliteit	169
2.9	Mondiale spreiding en concentratie	169
2.9.1	Mondiale spreiding	170
2.9.2	Mondiale concentratie – ‘global cities’	170
2.9.3	Kapitaal, arbeid en migratie	173
3	Theorieën van internationale politiek	185
	<i>Saskia Rademaker, Joris Voorhoeve, Geor Hintzen en Reitse Keizer</i>	
3.1	Internationale betrekkingen op verschillende manieren bekeken	186
3.2	Modellen en scenario's van de wereldpolitiek	188
3.3	Internationale macht en invloed	194
3.4	Realisme	197
3.4.1	Eigenschappen van het realisme	197
3.4.2	Machtsevenwicht en het veiligheidsdilemma	201
3.5	Liberalisme	202
3.5.1	Liberalisme als theorie van internationale betrekkingen	203
3.5.2	Liberalisme versus realisme	206
3.6	Rationele keuze- en speltheorie	208
3.6.1	Rationele keuze-theorie (<i>rational choice</i>)	208
3.6.2	Speltheorie	210
3.7	De tragedie van de meent	213
3.8	Constructivisme	216
3.9	Wereldburgerschap	219
3.10	Politiek-economische theorieën	225
3.10.1	De Internationale Politieke Economie	225
3.10.2	Economische benaderingen van de internationale politiek	228
3.11	Traditionele niet-westerse benaderingen	237
3.11.1	China	239
3.11.2	India	245
3.11.3	Zuidoost-Azië	248
3.11.4	De wereld van de islam	250
3.12	Kritiek op het westerse systeem	253
3.12.1	Marxisme in Latijns-Amerika	253
3.12.2	Derdewereldbeweging	256

	3.12.3	Fundamentalisme	260
	3.12.4	Hedendaagse kritische denkers	264
3.13		Artificial Intelligence	270
4		Internationaal publiekrecht	283
		<i>Jolanda van der Vliet</i>	
4.1		Inleiding	283
4.2		Actoren in het internationaal recht	284
4.3		De aard van het internationale publiekrecht	285
4.4		Beslechten van geschillen	288
4.5		Bronnen van het internationale recht	289
4.6		Het klassieke volkenrecht	293
4.7		Moderne onderwerpen van internationaal publiekrecht	296
4.8		Vredeshandhaving: het systeem van collectieve veiligheid	300
5		Internationale organisaties	309
		<i>Joris Voorhoeve</i>	
5.1		Inleiding	309
5.2		Indeling internationale organisaties	310
	5.2.1	De internationale organisaties-as	312
	5.2.2	Sterkte van staten (sterke staten-as)	314
	5.2.3	Dynamiek van het schema	316
	5.2.4	Internationale non-gouvernementele organisaties	318
	5.2.5	Integratie, invloed en macht	319
5.3		Theorieën – het realisme	320
	5.3.1	Collectieve veiligheid	322
	5.3.2	De VN en de collectieve veiligheidstheorie	323
	5.3.3	Veronderstellingen van de collectieve veiligheidstheorie	325
	5.3.4	De Veiligheidsraad is representatief voor de lidstaten	329
	5.3.5	De VN kan snel interveniëren	330
	5.3.6	Soorten vredesoperaties	333
5.4		Theorieën – het functionalisme	335
	5.4.1	De VN en het functionalisme	336
	5.4.2	Fondsen, programma's, gespecialiseerde organisaties en andere VN-instellingen	338
5.5		De NAVO	343

6	De Europese Unie	351
	<i>Jaap de Zwaan</i>	
6.1	Inleiding	351
6.2	Geschiedenis	353
6.3	Bevoegdheden en verantwoordelijkheden	355
6.4	Twee verdragen	359
6.5	Subsidiariteitsbeginsel en artikel 5 VEU	360
6.6	De instellingen, organen en agentschappen	361
6.7	Besluitvorming op Europees niveau en rol nationale parlementen	364
6.8	Juridische instrumenten, eigen middelen, begroting en rechtspersoonlijkheid	366
6.9	Externe betrekkingen	368
6.10	De burger	370
6.11	Dreigingen en uitdagingen	372
6.12	Hervormingen	377
6.13	Tot slot	383
7	Ontwikkelingssamenwerking	389
	<i>Jos Walenkamp</i>	
7.1	Wat betekent ontwikkelingssamenwerking?	389
7.2	Waarom ontwikkelingssamenwerking?	396
7.3	Karakteristieken van onderontwikkeling	398
7.4	Theorieën ter verklaring van onderontwikkeling	401
7.5	Ontwikkelingsstrategieën en hulpparadigma's	405
7.6	Kanalen van ontwikkelingshulp	408
	7.6.1 Bilaterale ontwikkelingshulp	408
	7.6.2 Multilaterale ontwikkelingshulp	409
	7.6.3 Initiatieven van particulieren	413
7.7	Waarom gaat het soms mis met ontwikkelingshulp?	414
7.8	Ontwikkelingssamenwerking 2.0	416
8	Andere spelers	421
	<i>Jonathan Offringa, Marieke Meijer, Saskia Rademaker, Rosa Groen, Vincent Smit, Martijn Lak, Reitse Keizer en Nicky Plasman</i>	
8.1	Non-gouvernementele organisaties	423
8.2	Veiligheidsbedrijven en private strijdkrachten	429
8.3	Terroristische organisaties	432
8.4	Megasteden	439

8.5	Multinationale bedrijven en banken	444
8.6	Godsdiensten en ideologieën	451
8.7	Media, informatie en desinformatie	457
8.8	Politieke lobby's	466
8.9	Invloedrijke personen	469
8.10	Tot slot	470
9	Een onzekere toekomst	481
	<i>Joris Voorhoeve</i>	
Bijlage	Praktische vaardigheden	487
	<i>Marloes Geboers en Saskia Rademaker</i>	
1	Onderzoekend vermogen	487
2	Betrouwbaarheid	488
3	Online bronnen	491
4	Onderzoekspapers	492
	Over de auteurs en medewerkers	495
	Trefwoordenregister	497